

te vence so ljudje še dopoldne v čitalnico gledat hodili; venci so bili iz lavorjevih listov in iz krasnih kamelij, pri njih pa široki svilnati trakovi z zlatimi franžami. Poslani so bili ti venci od zagrebskega „sokola“, od pevcev hrvaških (društvo „Kolo“), od študentov viših šol, od akademije znanosti in umetnostij ter od „matice hrvatske“. Krasni venci delajo Hrvatom čast in nas veseli, da zamoremo reči, da se je ravno hrvaški narod z največim sočutjem udeležil slovesnega sprevoda. Iz tega vidimo, kje imamo dejansko podporo pričakovati.

Za veterani in požarno stražo so prišle ljubljanske gospice in gospe, črno oblečene. Za temi en del bogoslovcev; potem o. frančiškani. Ljubljansk meščan (g. Bregant) je nosil pokojnega rede na blazini (Franc Jošefov red, potem železne krone in ruski Vladimirov red). Zdaj je prišlo kakih 30 bogoslovcev, ki so celo pot kaj lepo peli žalostinke. Potem mnogo duhovščine z mrličem. Trugo so nosili kmetje; pri njih mnogo svetilcev, Za trugo so hodili odlični gospodje, deželni predsednik, čast. gospod knezoškof, gosp. deželni glavar dva generala, mnogo korarjev itd. Kmalo za njimi so prišli pevci ljubljanske čitalnice. Iz raznih korporacij smo jih razločili: uradnike, učitelje, profesorje, advokate, zdravnike, deželne poslance, uradnike, meščane itd. Gledajočega ljudstva je bilo silno mnogo po vseh ulicah, koder je sprevod šel gori do sv. Krištofa. Na mirodvoru je bila gnječja velika, vendar se ni nobena nesreča zgodila. Na tisoče je bilo ljudstva, pa vse je postalo mirno, ko je g. Svetec, poslanec iz Litije, govoril nagrobni govor, povdarjal zasluge in čednosti pokojnega voditelja in stavil ga mladim v izgled. Pevci pa so dve pesmi nagrobnici kaj lepo zapeli. Tako je bil končan otožni dan. Oča dr. Bleiweis je ostal sam na mirodvoru, mi drugi pa smo šli v mesto nazaj. Spominjali pa se ga bodo še čez sto in sto let, kolikor časa bo kaj Slovanov na svetu.

Iz Štajerskega so se udeležili mariborski, celjski, brežiški, žavski, grižki, laški, videmski, ljubomerski domoljubi, namreč dr. Dominkuš, dr. Radaj, dr. Ulrih, dr. Pajek, kanonik Herg, kanonik Žuza, dr. Jos. Serbec, prof. Krušič, Žičkar, Reich, Perc, Likar, župnik Ripšl, trgovec Širca, dr. Tanšek, dr. Mravljak, Gomilšak. Vence poslali so: Žavski trg, breški okraj, Mozirčani, ljubomerska čitalnica, mariborska čitalnica, sevniški rodoljubi, Triglavl z Gradca, celjski Slovenci, ptujška čitalnica, štaj. deželni poslanci, rodbina Dominkuševa; v telegramih spominjali so se ranjkega: župnik Hašnik, čitalnica, trg in okr. odbor v Gornjemgradu, Ormož (Sloga), Solčava, Maribor (gimnazijalci), trg in čitalnica v Mozirji, Gradec (Triglavl), Brežice (Tanšek), Ptuj (dr. Gregorič), Konjice (dr. Prus), Središče (Čagran in rodoljubi) Slov. Gradec (dr. Šuc), Ormož (Majhenič, Kobič), gornja Savinjska dolina (Jeraj, Žager, Turnšek), Doberna (kanonik Juvančič).

Korošci so poslali vence (čitalnica v Celovci) telegram (odbor družbe sv. Mohorja) in g. Komelj Sočebranski.

Gospodarske stvari.

Splošni nauki gospodarski.

14. Ogibaj se pravd! Pravde so nže mar-sikaterega dobrega kmeta pokopale. „Boljša kratka sprava, kakor dolga pravda“, je stara poslovica. A jaz še celó rečem: „Boljši je, da pravičnik malo škodo trpi, kakor, da krivičnik dolgo pravdo izgubi“. Pri pravadah imajo navadno le drugi dobiček, samo tisti ne, kateri se v pravde spušča. Koliko potov imaš, kadar se tožiš, koliko ti je treba kolekov (štempeljnov) plačevati, in koliko ti odvetnik zaračuni! In če si pravdo dobil, vprašam te, ali ti bode tvoj nasprotnik mogel poplačati vse troške, ves trud, jezo in prepir? Nikoli ne! Zato Ti svetujem: Poravnaj se na lep način s svojim dolžnikom ali s svojim upnikom, z razžaljivcem in razžaljencem. Le ne pravdaj se nikar!

15. Napreduj in uči se! „Kakor so delali moj oče, ki so bili imovit in pameten mož, tako hočem delati tudi jaz“. Tako čujemo izgovarjati se kmeta, kadar se mu kaj novega v kmetijstvu in gospodarstvu priporoča. Ne misli, dragi moj, da Ti gospodje, knjige, novine, kaj novega le samo za kratek čas priporočajo. Da se knjige, novine spisujejo, to prizadeva dotičnim pisateljem mnogo truda, pa oni Ti v njih dobrih svetov ponujajo le iz ljubezni do tebe in do splošne domovine. Ti rojaki bi naposled pustili, da bi ti po starem svoje polje, svoj vinograd obdeloval, ako bi še stari časi bili, ako bi še veljale stare navade in šege, stare noše in stari nizki davki. Ali na svetu se je vse izpremenilo, vse podražalo. Davke so povišali, zavoljo tega se ti pa svetuje, da tudi svoje gospodarstvo takó preurediš, da bi z njim ložje zadostoval dandanašnjim terjatvam. Zavoljo tega premišljuj naprej sam, kako bi si svoje dohodke na pošten način pomnožil, in opazuj tudi drugod, pri sosedu, pri umnih kmetovalcih, pri glasovitih gospodarjih, kako kmetujejo in gospodarijo. Hodi tudi poslušat v kmetijske zборе ali v šole, kjer se o kmetijstvu prodava. Čitaj kmetijske bukve in kmetijske novine, posebno „Gosp.“, v katerem za majhen denar velike kupe dobrih naukov dobiš.

16. Računi in zapisuj o vseh gospodarskih opravilih in pridelkih! Ako hočeš pravo ceno svojim pridelkom znati, preračuniti imaš vse, koliko te stane, sême, gnoj, setev, obdelovanje, žetež in spravlanje pridelkov. Ker pa vsega tega v glavi obdržati ne moreš, zato si to zapisuj. Zaznamovaj si tudi, kakošne letine so bile, zapiši si, koliko si pridelal iz tega in tega semena pri takem in takem obdelovanju, koliko pa iz drugega semena pri drugačnem obdelovanju.

Zapisovati imaš tudi o živini, n. pr., kdaj se ti je obrejala krava, da bodeš znal o pravem času pričakovati poroda, pri katerem žival pomoči in postrežbe potrebuje.

Preračuni posebno to, ali imaš večji dobiček, če več živine rediš, ali če se bolj s poljedelstvom pečaš. S kratka: računi pridno sam, ker bi sicer drugi utegnili tebi račune delati, česar ti vendar ne privoščim.

Ako hočeš veljati za dobrega gospodarja, za umnega kmetovalca: Porabi vsak kosce zemlje! V nekaterih krajih se namreč vidi, da ima kmet na svojem malem zemljišču vse polno kolo-vozov, potov in stez, dvakrat preveč. Čemu toliko potrate drage zemlje? Porabi jo rajše za njive, za travnike! Če ti pa delajo še drugi ljudje nepotrebnih potov, ne trpi tega in zagradi jim pot. Ako jim to brez ugovora pustiš, zadobi ljudstvo polagoma starinsko pravico do poti, ktere jim ne bode mogel nihče odvzeti. Posebno glej na prazen prostor blizo svoje hiše, da ga spremeniš v rodovitno zemljo, bodi si v trato, vrt ali njivo.

17. Porabi vsako priliko, kjer si moreš krajcar prislužiti ali krajcar prihraniti! Moči mi ni navajati raznih malih prilik, pri katerih se dá krajcar prislužiti, opomnim samo tū gospodinje, kako si lahko one mimogredé pridobé krajcar za svoje male potrebščine, da ni treba za vsako malo stvar moža nadlegovati. Ako gleš tajo marljivo vrtič pri hiši, vzraste jim marsikaj, za kar lahko v bližnjem trgu ali mestu dobé novičev. Ako pridno redé kuretino, izkupijo zánjo in za jajca lepe novce. A tudi gospodar sam si mnogo troškov prihrani, ako zná kmetijsko orodje sam popravljati ali tudi napravljati. V zimskih dolgih večerih naj pridno napravlja iz dobro posušenege lesá toporišča, ročnike, grablje, platišča za kolesa, ojesa, grédeljne; naj pléte košare, cajne itd. S tem si bode dokaj troškov prihranil, ker vse leto se v kmetijstvu mnogo takih reči potrebuje in katere na trgu ne malo stanejo. Zato se je treba pa uže v mladosti učiti, na stara leta se človeku več ne ljubi.

18. Skrbi za potrebno omiko svojih otrok! Marsikateri kmet toži dan danes, da so mu stariši vzrok, ker ni tako srečen, kakor bi rad bil. Če tudi to ni res, ker je „vsak sam svoje sreče kovač“, vendar se ne dá tajiti, da sedanji nevednosti marsikaterega kmeta krivi so tudi njegovi predniki. Da zatorej tebi otroci tega očitali ne bodo, ko bodeš uže v hladni zemlji počival, skrbi za njih vzgojo, učí jih sam in pošiljaj jih pridno v šolo.

Največ in najbolje jih bodeš pa ti sam naučil, ako hočeš in znaš. Nauči jih strahu Božjega, navadi jih ubogati tebe in drugih ljudi, privadi jih na lepo, ponižno vedenje, ne razvajaj jih v živeži in obleki, in delati, pridno delati jih učí uže v prvi mladosti. Pošiljaj jih rad v ljud-

sko šolo, (kar si sicer uže itak po postavi primoran), kjer se ti otrok nauči čitati, pisati, računati in drugih potrebnih reči; ne vzemi pa otroka prej iz šole, dokler se ti tega dobro ne nauči.

19. Ne izročaj sinu ali hčeri zadolženega gospodarstva! Prvi vzrok, da si marsikateremu kmetu trdo godi, da je morebiti uže na boben prišel, bili so njegovi stariši, ki so mu izročili zadolženo zemljišče. Ako nočeš svojega sina v velike stiske in zadrege spraviti, ako želiš kmetijstvu napredek, izuči svojega sina najprvo dobro v umnem kmetovanji; potem pa ne cení svojega zemljišča, kadar ga otroku izročáš, previsoko, in ne nakladaj nánj prevelikih bremen. Zemljišča dan danes nimajo več tako velike vrednosti, in sicer zato ne, ker so davki visoki, delavci dragi, a pridelki dober kup. Če imaš majhno gospodarstvo, izročuj ga sinu kolikor moči brez bremen, zlasti mu velikih dót za druge otroke ne nakladaj. Bratje in sestre brž odrasto in hočejo imeti svoje dote. Kje naj je dedič vzame? Iz hranilnice dobi le malo, in še to po mnogih troških in mnogem trudu; ali naj gre odrtnikov prosit? Če uže moraš storiti kaj za druge nepreskrbljene otroke, obloži ga s tem, da ima dajati temu ali onemu vžitek v naturi, to je, toliko in toliko žita ali drugih pridelkov, kajti mnogo lajše je kmetu plačevati s pridelki, katerih mu je itak težko dobro prodati, nego li z denarjem.

Se vé, to se ravna po različnih okoliščinah; vsak naš svet ni za vsakega in za vsak čas primeren. Ali jedno stvar naj si vsak kmet dobro zapomni, in ta je: Le na nezadolženem gospodarstvu je moči marljivemu kmetu se vzdržati, in le nezadolženo zemljišče donaša nekaj dobička, ako ga obdeluješ s svojimi močmi, to je z otroci, katerih ti ni treba plačevati. To so skušuje mnogih let, ki so se pri marsikaterih gospodarstvih jasno dokazale.

Hitra pomoč o nesrečah.

V omedlevicah naj se vrat, prsi in truplo obleke odpravi, okna zarad svežega zraka odpro, ter čelo, senci, dlani in podplati bolnika drgnejo sè suknom, namočenim v mrzlej vodi. Malokrvni sme tudi kisa, kolinske vode ali melisovca vohati. Zadetemu od mrtuda moramo nemudoma tesno obleko sleči. Glavo ima više nego drugo truplo. Okna treba odpreti, glavo in prsi mu z mrzlo vodo škropiti, na dlanih in podplatih ga sè ščetkami drgati in na meča gorušičnega testa pokladati.

Ako je komu kost ali koščica v vratu ostala, ali če je šivanko ali kako drugo reč pogoltnil, tedaj je potrebno, da ga po hrbtu večkrat precej močno udarimo. Ne pride li vendar pogoltnena reč na bolje, potem jo je treba (ako je moči) s prstom ali sè svilkovimi (dratenimi) kleščicami pazno izvleči. Z mandljevim oljem je moči zmanjšati bolečino, dokler ni zdravnika. V velikej nevarnosti zadušenja naj se dotična reč z mehkiimi

jedmi (tudi pooljeno nekuhano kisló zelje je dobro) poskusi v želodec spraviti.

Utopljenecv ne postavljajmo nikdar na glavo, ker to jih gotovo umori, če še kaj živè, marveč je potrebno, da je glava više od trupla. Obleko jim treba nemudoma sleči, truplo s toplimi rutami obrisati, in usta kaluže očistiti. V usta treba da jim zraka vdihujemo, ter jih s flanelom, namočenim v žganji, drgamo po vsem truplu, zlasti na žličici ali srèni jamici. Kakor z utopljenci, naj se ravna z obešenci.

Zmrznence moramo slečene deti v sneg, ali če tega ni, v prav mrzlo vodo. Obraz se ve da ostane prost. Ko se je truplo začelo tajati, tedaj jih položimo v toplo posteljo, ter s flanelom drgnemo. Tudi toplega vina naj se jim v usta vlije.

Zadušeni potrebujejo svežega zraka. Obleko jim treba sleči. Glava in prsi naj jim se z mrzlo vodo polivajo, dlani in podplati sè ščetko drgajo. V usta naj jim se vpihava zraka. Tudi je dobro deti jim pod nos kisa, jelenovca ali zasmojenega perja. Taki poskusi naj se več ur nadaljujejo. Zadušenec, ki se je začel zavedati, treba dati vode s kisom ali citronovim sokom, da jo pije.

Pri ostrupljenji ali otróvanji treba takoj zdravnika poklicati. Proti strupovitim gobam in bakrenej soli je pitje mlačne vode najhitreje pomoček. Proti soliternej in drugim otrovnim kislínam naj se magnezija ali kreda z vodo pije. Proti lugastim tvarem (razjedno apno, lug itd.) treba piti kisa z vodo. Proti razjednej prepalini (sublimatu) pomaga beljak z vodo. Rastlinski strup (otrov) se odstrani z mlekom in drugimi slizavimi pijavčami, s črno kavo itd.

Obleko, poškodovano od steklih psóv, treba uničiti (sežgati). Rana od stekline naj se s kisom ali s solno vodo izpira; dobro je tudi, če se na njo postavi rožič, da jo izsesa. Nadalje je potrebno, da rano z razbeljenim železom izžgemo, ali strelnega prahu v njo nasipljemo in užgemo.

Poškodovanim od pada (raz konja itd.) moramo obleko na vratu in prséh razvezati, ter jih položiti v posteljo tako, da je glava više od trupla. Bolniku, ki se zaveđa, treba dati mrzle vode, in na zmečkane ali polomljene ude mrzlih zavez davati. S nezavednim naj se ravna tako, kakor je bilo rečeno pri omedlevicah. Nesrečneži s zlomljeno ного ali roko naj se na nosilih ali vozu domov spravijo, in sicer kakor najbolj mogoče mirno. Dokler ni zdravnika, treba da jim devljemo na poškodovani ud mrzlih zavez.

Razna naštetá sredstva pomagajo le v trenotku. Zelo potrebno pa je, da v vsakej nesreči nemudoma pokličemo skušenega in zanesljivega zdravnika (ne kakega mazača), kateri bode najbolj vedel, kar treba še dalje storiti.

Dopisi.

Iz Celja. (Celjski opat) še ne da miru in je poslal sledeče: „Z ozirom na §§. 19, 21 in

22 tiskovne postave tirjam od Vas, da od besede do besede objavite v Vašem prihodnim listu, kar Vam zastran dopisa „Iz Celja“, ki ste ga v šte. 46 t. l. pod naslovom: „Celjski opat“ natisnoli, pismeno naznanim. 1. Ni res, kar Vi pravite: „da nisem ud tiskovnega društva naše škófije.“ Kakor vsako leto, kar sem v Celji, sem plačal tudi h koncu leta 1880 za tekoče leto 1881 v Mariboru 5 gl.; kar Vi sami že skuz to potrdíte, da ste mi do zdaj Vaš list pošiljali. 2. Kar na dalje pravite: „Več duhovnikov je potem želelo, naj se g. Ferenčakov nasvet objavi v „Stidsteirische Post“ in v „Slovenskem Gospodarji“, tako dolgo neresnično ostane, dokler me pismeno ne prepričate, da so gospodje res kaj takega želeli? 3. Ni res, kar Vi pravite, da je moj dopis pravopisnih pogreškov (kozlov) imel. Vi sami ste postavili v Vašem listu besedo „tiskovine“, dokler moj list od „tiskovin“ govori. 4. Ni res, da sem dne 19. septembra t. l. v sodnišče od koga spremljan bil; veliko več sim sam za sebe prišel. 5. Čisto neresnično pa je, „da ste Vi, kot urednik, dne 10. novembra t. l. pri rekurzu zmagali, potlačivši opata“! Velikoveč je to le polna resnica: „Vi ste bili isti dan na 10 gl. plateža, ali 48 ur zapora obsojeni, in vrh tega ste za nalogo dobili, sodnijsko spoznavo v prvemu listu „Slovenskega Gospodarja“ objaviti. Anton Vrečko, opat Celjski in dekan.“ O pomnja. Ker to brbljanje ni več „stvarno popravljanje“, ampak neopravičen napad, ne na dopisnika, velikoveč na osebo urednikovo, vrgli bi lahko bili vse na smetišče. Ker pa je opat znan prepirljivec, nam pa ni za tožbe, zato smo njegovo berso objavili. Dostavimo pa sledeče opazke: K šte. 1: urednik, in gotovo tudi dopisnik, ni vedel, da je opat ud tiskovnega društva, prvemu niso vsi društveniki, pa tudi naročniki ne vsi znani, ampak opravniku; urednik ne razposilja nobenih listov; k šte. 2: Urednik ne more in neče opatu najaviti imen dotičnih gospodov, ker so ti prosili, naj njih imena zamolčimo. K šte. 3: Pravopisnih kozlov je opat poslal prvokrat 5, med njimi tudi „tiskovine“ namesto „tiskovin“. Denešnji popravek pa šteje 9 kozlov, čemur se ne čudi nihče, kdor duševne zmožnosti celjskega opata pozna. Da slovenske slovnice ne lada več, to je verjetno, zato mu pa svetujemo nekoliko več skromnosti in ponižnosti, ter naj molči o stvareh, katerih ne razume. K šte. 4: Celjski opat je dne 19. septembra pričakoval urednika in stal pred sodiščem celjskim z gosp. Rakušem in g. Besozzijem vred, kar je urednikov spremljevalec g. Jos. Sernee sam opazil. Vstopivši urednik v sodnijsko sobo, najde opata kot lipovega boga na stolu prikeljenega in za njim stoječa lipova preroka in znana prijatelja „freimaurejjev“. K šte. 5: Celjski opat ni bil samo potlačen, ker je zgubil eno tožbo celo, pri drugi 40 gid. in naposled še tisti drog, s katerim je hotel urednika